

Een dienstbodenknoop van de familie de Rouillé-Osy de Zegwaart

Uniformknopen zijn geen uitzonderlijke vondsten voor metaaldetectoristen. Meestal gaat het om knopen die op militaire uniformen gezeten hebben. Die zijn in veel gevallen vrij gemakkelijk te identificeren omdat er veel informatie over beschikbaar is, in boeken en online. Veel regimentsknopen dragen het nummer van het regiment in kwestie of een voorstelling die ook op de regimentsvlag terugkomt.

Minder vaak worden knopen met wapenschilden erop gevonden. In de meeste gevallen dateren die van de negentiende eeuw en hebben zij ooit op de kledij van huispersoneel gezeten. Tot in de twintigste eeuw was het immers op kastelen en bij vermogende burgers gebruikelijk dat het huispersoneel dat met gasten in contact kwam, een livrei of een ander uniform droeg, waarvan de knopen voorzien waren van de wapens van de bewoners van het huis. Dit soort knopen is minder gemakkelijk te identificeren dan militaire knopen, maar het is wel mogelijk. In deze bijdrage nemen wij u graag mee op onderzoek naar de oorspronkelijke bezitters van een knoop die ruime tijd geleden in de omgeving van Heers werd gevonden.

Deze knoop is vrij groot. Hij heeft een diameter van 30 mm en weegt 10,60 gram. Het verguldsel is grotendeels afgesleten maar de voorstellingen zijn nog goed te herkennen. Op een bladermotief staan twee schilden die rechtgehouden worden door twee leeuwen. Boven de schilden staat een gravenkroon.

Een kroon is in de heraldiek een middel om iemands adellijke rang aan te duiden. Voor grafelijke families komen twee types veel voor. Het eerste is een kroon met daarop drie *driebladeren* met daartussen telkens een punt met daarop een parel. Het tweede type is een kroon met daarop negen punten die telkens met een parel *getopt* zijn. Nu is het zo dat sommige heraldische kunstenaars en hun opdrachtgevers zich strikt aan de heraldische regels houden, terwijl anderen graag een fantasie in de voorstelling van hun wapen verwerken. In de praktijk kan je van beide types dan ook verschillende varianten aantreffen. In een veel voorkomende variant wordt gespeeld met het aantal parels op de punten van de kroon. Vaak worden in plaats van één parel, drie parels op een punt gezet. Dat lijkt ook hier het geval te zijn: op de kroon staan drie driebladeren, met daartussen telkens een punt die *getopt* is met drie parels.

Aan de vorm van de kroon boven de schilden kunnen we afleiden dat deze knoop zeer waarschijnlijk ooit het uniform sierde van een bediende van een grafelijke familie. Om te weten over welke familie het gaat, moeten we nu de voorstellingen op de schilden nader bekijken. In dit geval staan er twee schilden op de knoop, wat betekent dat het om een echtpaar gaat. Het is belangrijk te weten dat het linkse schild het wapen van de man voorstelt, en het rechtse dat van zijn echtgenote. Tenminste als je dat vanuit het standpunt van de toeschouwer bekijkt. Voor de persoon die een schild draagt, of die een schild op de knoop van zijn uniformjasje heeft staan, is dat anders. Voor hem staat het wapen van de man rechts, en dat van de echtgenote links. Als om het moeilijk te maken is dat ook de taal die de heraldiek hanteert. Wat voor ons links is, is in de heraldiek rechts, en omgekeerd.

Voordat je de titel van graaf mag dragen, moet jij, of minstens één van je voorvaders door de vorst geadeld zijn en de grafelijke titel gekregen hebben. Het toekennen van adeldom en van een adellijke titel gebeurt door het verlenen van een adelbrief. Het verlenen van een adelbrief is een voorrecht van de vorst. Sinds 1831 zijn dat onze koningen, daarvoor was dat koning Willem van de Nederlanden en in het ancien régime behoorde het recht om adeldom en adellijke titels te verlenen aan de Duitse keizer toe. Ook Napoleon vergat wel eens de revolutionaire principes en verleende adelbrieven aan zijn gunstelingen. In iedere adelbrief wordt een beschrijving en/of een tekening van het wapen van de begunstigde opgenomen.

In 1992 gaven de professoren Luc Duerloo en Paul Janssens het *Wapenboek van de Belgische adel* uit. In dit vierdelige werk brengen zij alle gekende officiële afbeeldingen en beschrijvin-

gen van de wapens van de leden van de Belgische adel bijeen¹. De afbeeldingen van de wapens zijn gerangschikt op basis van de voorstellingen er op. Als je goed kijkt, zie je op het linkse – heraldisch rechtse – wapen op onze knoop twee schuine balken die elkaar in een driehoek raken. Die voorstelling noemt men in de heraldiek een *keper*. Voorts zien we boven, links en rechts van de keper een bloem op een steel. Een heraldicus spreekt dan van een *gesteelde bloem*. Onder de keper staat een *wassenaar*: de heraldische voorstelling van de maansikkel. Aangezien de keper de overheersende voorstelling is op dit wapen, moeten we in het wapenboek naar het hoofdstuk over de wapens met kepers en dan naar de bladzijde over de wapens met een keper, *vergezeld van* gesteelde bloemen. Daar vinden we drie gelijkende wapens, die in verschillende varianten bestaan uit de voorstelling van een keper, vergezeld van twee gesteelde bloemen en in de voet een wassenaar. Eén van de drie, dat twee keer afgebeeld is omdat de auteurs het wapen in twee adelbrieven van respectievelijk 1817 en 1857 hebben aangetroffen, draagt ook de gravenkroon die we op de knoop terugvinden. Het Wapenboek leert ons dat dit het wapen is van de familie de Rouillé.

Op het wapen op het rechtse schild – heraldisch het linkse – staat een boom met links en rechts daarvan een dier. Op de bladzijde die gewijd is aan de wapens met de voorstelling van een *geplante boom met dieren*, vinden we het wapen van de familie Osy met links en rechts van de boom een steigerend paard.

RECHTER/LINKER DIAGONAAL
KEPER VERGEZELD VAN GESTEELDE BLOEM

1339

1343

1340

1344

1341

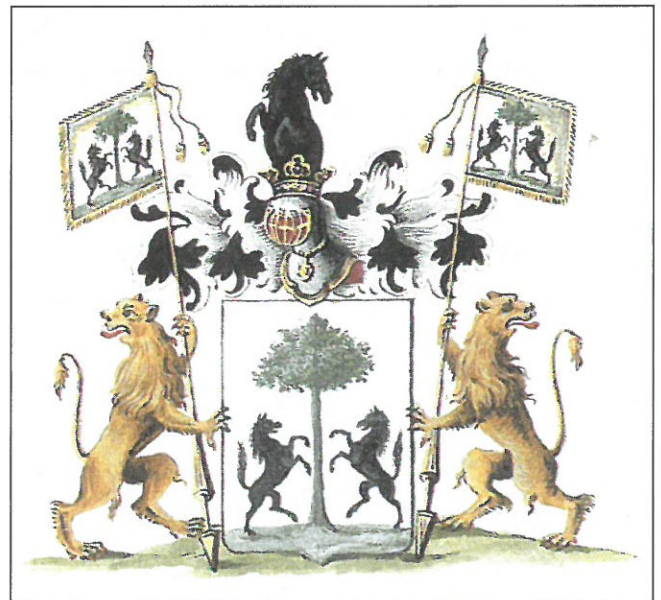
1345

PLAAT 268

1342

1339	LAMBERT de ROUVROIT	1971
1340	ROUILLÉ (de)	1817
1341	ROUILLÉ (de)	1857
1342	RO (De)	1983
1343	DOBIES	1736
1344	SETTER (van)	1769
1345	DEUDON	1741

Nu moeten we nog uitzoeken of wij meer te weten kunnen komen over het echtpaar de Rouillé-Osy. Daar kan de *Etat présent de la noblesse belge* ons bij helpen. De *Etat présent* is een reeks jaarboeken, die jaarlijks in twee delen verschijnen, en waarin in alfabetische volgorde de samenstelling van de Belgische adellijke families beschreven wordt. Het tweede deel van de *Etat présent* van 1997 is gewijd aan de families

¹ L. Duerloo, P. Janssens, *Wapenboek van de Belgische adel van de 15de tot de 20ste eeuw*, Brussel, 1992, 4 delen.

II. *Comte* (1865) *Adhémar-Isidore-Désiré*, secrét. de légation, chev. o. Léopold, ° Ath 20 août 1821, † Bruxelles 27 déc. 1895, × Bruxelles 7 avril 1858 *baronne M.-Charlotte-Louise Osy de Zegwaart*, ° Bruxelles 6 avril 1837, y † 26 fév. 1913, fille du baron J.-Louis-Alexandre, et de Zoé-Je-M. van Volden (des barons de Lombeek). Dont :

1° *Georgine-Aldegonde-L^e-M.*, ° Bruxelles 13 mars 1858, y † 28 fév. 1926, × Bruxelles 30 janv. 1878 *comte M.-Hippolyte-Adrien-Ludovic* (des ducs) *d'Ursel*, doct. en dr^t, anc. membre de la Ch. des repr., sénateur, pris. polit., off. o. Léopold avec rayure d'or, gr. cordon o. St-Grégoire le Grand, gr. off. o. Etoile de Roumanie, ° Bruxelles 17 nov. 1850, y † 9 déc. 1937, fils du comte Louis-M. dit Ludovic, sénateur, et de M.-Louise-Eve (des marquis) Gueulluy de Rumigny.

2° *Emma-L^e-M.-Charlotte*, cr. Pro Eccl. et Pontif., ° Bruxelles 27 juil. 1860, y † 7 oct. 1947, × Bruxelles 23 janv. 1883 *comte M.-Joachim-Auguste-Paul* (des ducs) *d'Ursel*, doct. en dr^t, attaché de légation, chev. o. Pie IX, ° Bruxelles 9 fév. 1857, y † 27 août 1916, frère du précédent.

3° *Comte* (1895) *Edouard*, qui suit.

de la Roche tot Ryelandt, en behandelt op bladzijden 307 en 308 de familie de Rouillé². Daar lezen we dat graaf Adhémar de Rouillé, geboren in Ath op 20 augustus 1821 en overleden in Brussel op 27 december 1895, op 7 april 1858 huwde met de zestien jaar jongere barones Louise Osy de Zegwaart, geboren in Brussel op 6 april 1837 en overleden in Brussel op 26 februari 1913. Het koppel kreeg drie kinderen. Georgine en Emma werden in Brussel geboren en de jongste, Edouard, in Ormeignies³.

Daarmee is onze zoektocht afgerond: onze knoop sierde ooit de kleding van een bediende van het gezin van Adhémar en Louise de Rouillé-Osy de Zegwaart. Maar hoe is deze knoop dan in de omgeving van Heers terechtgekomen? Dat zullen we nooit met zekerheid weten, maar één van de deelgemeenten van Heers is Mechelen-Bovelingen, waar in de negentiende eeuw de kasteelheren van de familie de Borchgrave d'Altena de plak zwaaiden. Graaf François de Borchgrave d'Altena (1835-1902) was burgemeester van het dorp en achtereenvolgens lid van de provincieraad, van de kamer van volksvertegenwoordigers en van de senaat. Zijn echtgenote was Caroline de Spoelberch en samen kregen zij twaalf kinderen. Een daarvan was Louise de Borchgrave-d'Altena (1868-1933), die op 12 april 1888 trouwde met graaf Edouard de Rouillé, de zoon van Adhémar en Louise de Rouillé-Osy de Zegwaart...

Op de facebookpagina van Metaaldetectie Vlaanderen worden regelmatig knopen aangemeld en gedetermineerd, en vervolgens gepubliceerd op de website van Metaaldetectie Vlaanderen: www.metaaldetectie-vlaanderen.be. Eén van de mooiere van de laatste jaren is een knoop van de kledij van een bediende van het gezin van Charles en Louise d'Oultremont-van der Noot van het kasteel van Duras. Eric Aerts vond deze in Parijs gefabriceerde knoop in 2018 in Sint-Truiden en hij werd gedetermineerd door Kris Didden.

Rombout Nijssen en Robert Teuchie

² *Etat présent de la noblesse belge*, 1997, II, p. 307-308.

³ Ormeignies is een gemeente in de provincie Henegouwen, die nu deel uitmaakt van Ath. De familie de Rouillé bezat er een landgoed met een kasteel.